

Boekbespreking

Jan F. Deckwitz

**Titel: Stolpersteine in Borne
Herinnering aan de Joodse
gemeenschap**
Auteur: Annette Evertzen
ISBN: 978-90-6289-636-3
Uitgever: NV uitgeverij Smit van 1876
Hengelo

Annette Evertzen werd enkele jaren terug geconfronteerd met een foto van eerdere bewoners van haar huis aan de Watertorenstraat. Het was de foto die nu de omslag van haar boek siert. Het betreft het joodse echtpaar Zilversmid. Dan word je nieuwsgierig: wie waren die mensen en hoe leefden zij in het huis, waarin je nu zelf toeft? Het einde van de man op de foto was triest, hij was een van de slachtoffers van de holocaust in de Tweede Wereldoorlog en is in 1943 vermoord in Sobibor.

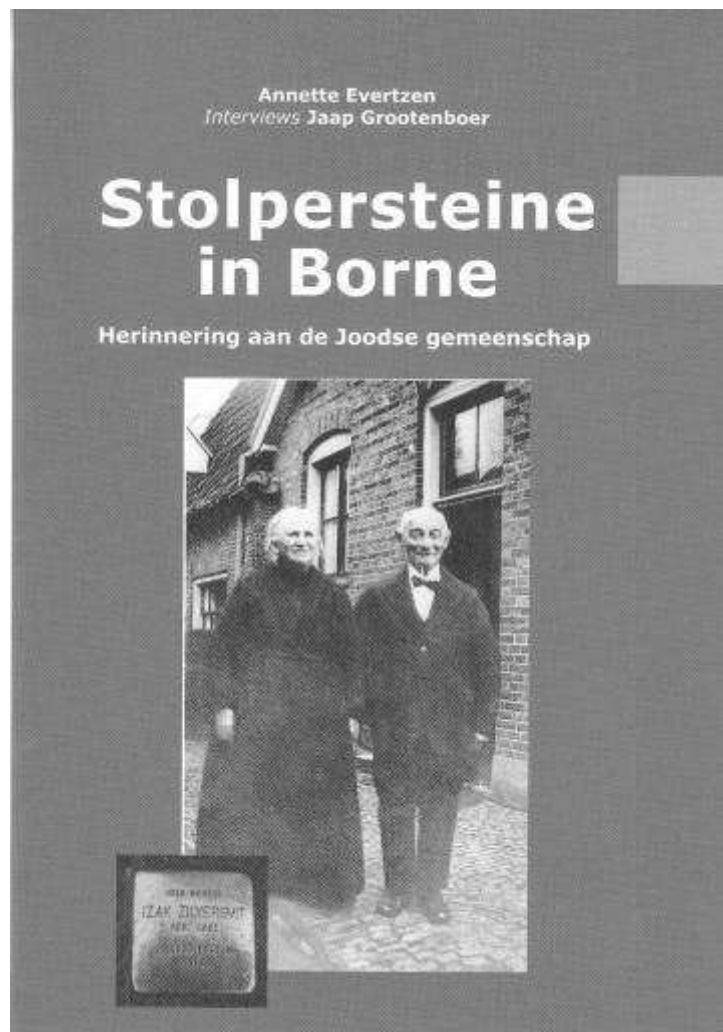
Terugdenkend vraag je je dan af: en al die andere joodse dorpsbewoners dan: wie waren dat, waar woonden zij en wat is er met hen gebeurd? Moeten wij hen dan niet tenminste terugvoeren naar hun woonplaats Borne?

Dit is nu gebeurd met het Stolpersteine-project: voor elk huis waar eens een joods gezin woonde, vind je nu een aandenken in de vorm van "een steen" met de naam van de voormalige bewoner en wanneer en waar hij of zij is omgekomen. Een bijzondere nagedachtenis aan deze mensen, opgezet in nauwe samenwerking met twee buurtgenoten Gé Nijkamp en Jaap Grootenboer.

Een vervolg was een boek. In dit boek, dat dit voorjaar verscheen, krijgen de joodse slachtoffers én overlevenden hun plek terug in Borne.

Het is een bijzonder boek geworden, omdat Annette ook anderen heeft betrokken bij haar verhaal: de tekeningen van Hans Leuverink, de gedichten van leerlingen van basisschool De Esch, het gedichtengoed van Jaap Grootenboer en Gé Nijkamp en de foto's zijn een toegevoegde waarde waarmee het boek een uitstekende kijk geeft op de joodse gemeenschap in het "Borne van toen". Wat hierbij ook niet vergeten mag worden is de vormgeving van het boek: ook dit keer heeft de uitgever er een prachtig boek van gemaakt.

Het boek begint met een gedetailleerd beeld van het Stolpersteineproject in Borne, een prachtig initiatief dat in Duitsland is bedacht en als eerste is uitgevoerd door Gunter Demnig. Hierna wordt een samenvattend beeld gegeven van de komst van de Joden naar Nederland en Borne,

met een aantal opmerkelijke details. De omlijsting hiervan met een aantal gedichten van leerlingen is goed bedacht.

Vervolgens wordt een aantal gedetailleerde verhalen gegeven van joodse inwoners van Borne, wie zij waren, hun achtergrond, wat zij deden en hun relatie tot de overige inwoners van ons dorp. Waar mogelijk zijn foto's en tekeningen afgebeeld van deze bewoners. Ook wordt hier aandacht besteed aan de familie Spanjaard, nu niet als ondernemer, maar als familiegemeenschap in relatie tot de joodse en dorpse gemeenschap.

Voor de aanvang van de Tweede Wereldoorlog in Nederland kwam een aantal joodse vluchtelingen naar Borne: hoe die werden opgevangen en opgenomen wordt bondig en bewogen beschreven. In een bijlage volgt hierna een totaaloverzicht van de joodse slachtoffers uit Borne.

Het boek draagt duidelijk bij aan de beschreven geschiedenis van Borne en is daarom een aanwinst voor een ieder die belang stelt in het "Borne van toen".